

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 33.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 15. august 1933.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstodum og skrivstovum. Telf. 143.

7. árg.

Har - og her.

I danska „Socialdemokraten“ skrivast um hinar stóru, donsku mýrnarar „Vildmosen“, sum nú eru og verða tiknar undir mannahond og umskapadar til góða, nyttuliga jorð. —

Meðan hesar stóru mýrnarar fógu oyði, og har var ógongt bæði fyri „heidið og kristið“, er har longu nú so nógv tíkið undir „kultur“, at har liva o. u. 4000 neyt og ross, mest neyt. —

Við uppskering og vatnveiting, sum hevur givið o. u. 300 monnum arbeiði, við sundurmaling av tí ovastu torvuni, og við sáðing (gras- og smærufra) eru, síðan 1921, 2100 ha av teim í alt 8000 ha, hesar mýrnarar til støddar, komnir undir kultur. Og er soleiðis nú gott og væl fjórðingurin av hesum súru botnleysu mýrnum vorðin frálíkur, síður grasbour, har — sum nevnt — rúmd og fíður er fyri einum 4000 kúatúrnum. Tey ganga leys og krevja onga aðra røkt enn ta at verða brynjaði.

Staturin eigur alt hetta og hevur har eitt royndarbrúk, har millum annað royndir verða gjørdar við grasi til vetrarbrúks. Grasið verður viðgjørt soleiðis, at tað heldur seg gott og goymir alt fíðveinið í sær óspilt.

Tá ein lesur um, hvussu vorðið er aðrastaðni, og hvat har verður gjørt fyri at fáa jorðina undir mannahond, undir kultur, og hvussu alt verður gjørt lagaligt fyri teir, ið hetta arbeiði gera, so kemur ein til at hugsa um, hvussu vorðið er her heima hjá okkum. —

Tann, ið búið hevur í Vágum og sjálvsagt gingið hevur millum bygdir, kennir tær stóru oyrrnar við norðurendan av tí stóra vatninum, Vatnsøyrar. —

Tað var bara um summarið í allarturrasta veðri, ella um veturin, tá alt lá fryst, at gangandi var turskoddur um oyrrarnar, so vátt og slupsat var har. Í støðum var kyksendi, so ein mátti ænsa sær og halda seg á einastu gotuni, ið trygg var at ganga á.

Oyrrarnar hoyra til Miðvágs-hagan, men sjáldan ella ógongt var seyður har at siggja, tí ikki var livandi hjá honum har. — Kom hann hagar um heystið, og át hann grasið, har vaks, so doyði hann. Hetta grasið, ið vaks á hesi vátu, súru flotu, var iglagras, og tað veldir iglasjúka, sum er ein heilt oyðileggjandi livrasjúka. Av teirri grund týndist seyðurin burtur,

so at bert nakrir fáir seyðir vóru eftir av tí fylgi, ið til Vatnsøyrar hoyrði. — Fyri at fyrirbyggja, at seyðurin soleiðis heilt skuldi doyggja, ætlaði bóndin at stíka oyrrarnar av, so seyðurin alls ikki slapp inn á tær. —

Hetta stóra jarðastykki, henda stóra flotan, lá soleiðis ikki bara til einki gagni fyri nakran, men hon var til stóran skaða fyri tann seyð, sum til hana hoyrði og á tann hátt fyri bóndan, sum hana og seyðin átti.

Men tað var tó bæði synd og skomm, at hetta stóra, avbera góða slætta stykki skuldi liggja soleiðis — ti tað var gott, í allar mátar gott, bara tað kom undir mannarøkt, undir kultur!

So mangar, mangar ferðir tósaðu vit saman har vesturi í Seyrvági um hesa flotu, og hvat kundi gerast fyri at skapa eitt gott bústað burtur úr hesi jorð sum nú lá til onga verðins nytlu, ja til stórt ógagn.

Í teirri tíð var eingin landavegur millum bygdirnar í Vágum, og trupult var at ferðast her í veðri og óveðri á vetraríð. — Hvussu væl hevði tað tá ikki komið við, um fólk búið á Vatnsøyrum, so ferðafólk kundi komið undir tak eina lotu og fingið sær ein heitan munn ella krokad undan einum æli. — Ja, um fólk búið har! Men hvussu skuldi nakar hugsa um at búgva har, hvussu skuldi hann liva?

Sum áður sagt, mangan tósaðu vit um hetta stóra mál, at gera eitt kulturarbeiði har niðri — men so skiltust vegir okkara. Vit hoyrdu um, at nakrir menn høvdu við nógv stríð fingið nakað av hesi flotu og høvdu bygt hús har, tað var alt vit fræltu. — Millum teir menn var hann, sum vit mest av øllum í teirri tíðini tósaðu við um hetta mál, Martin Nielsen, ið tá búið í Seyrvági. —

Mong ár eru farin afturum, eini 14–15, og so komu vit nú fyri fáum dögum síðani í Vágum. — Við „Smirit“ vestur á Miðvág, og haðani við bil í Vatnsøyrar, tí har vildu vit stæða, — Nú var ikki longur at fara til gongu, nú er at seta seg inn í motorvognin, tí nú eru vegir! Ja, vegir, akvegir eru komnir, síðan vit vóru har seinast, men at aka eftir teimum — — —

Vegirnir her hjá okkum eru á tann hátt, at mangan heldur ein, at betri var at gingið, betri fyri báðar endar! — — — Og so komu vit á Vatnsøyrar, tað var ein stund, við seint gloyma! Nú var tað vorðið til álvara, ið vit høvdu sæð sum í dreymin. Nú stóðu har trinni góð, stór hús, har sóu vit

stórar eplaveltur, góðan grasbo har fyrr hinar stóru mýrnarar vóru — og enn er alt í síni byrjan, enn er nógv eftir at gera, og „eigararnir“ mugu enn, fyri at liva, hava annað starv fyri afturat. Og so er alt hetta bara ein partur av hesi stóru flotu. Tað, sum eftir er, biður enn eftir tí hond, sum vil fara undir arbeiðið eisini at gera tað til gagni fyri menniskiskju og djór, fyri samfelagið, alt tað ið enn liggur í ørøkt og til onga verðsins nytlu.

Tá tað innlagda stykkið av oyrunum er fulldyrkað, vil tað kunna føða eins nógv neyt og ein av størstu bóndagorðunum í Føroyum, og umframt føði til neytini vil henda flota geva sínnum monnum allar aðrar fruktir, eitt húshald krevur. Og so visir tað seg, at nú kann bóndans seyður liva har um veturin, tí doyir hann ikki av iglasjúka, nú dóy er tur! Hvat er har nú hent? Triggjir húsmenn búgva og virka har, og bóndin, sum enn eigir vetrarættin fyri seyð sín, hevur nú fult seyðatal. —

Men hvussu gekst nú hesum monnum at fáa hetta jarðastykki sum teir vildu taka undir kultur? Tað seiga stríð, teir høvdu, tann óvinnuliga treikheit, teir sýndu fyri at koma á mál, tað er vert at vera almennakent — ikki minst í hesum tíðum. Nú jarðasurningurin er á lofti. —

Vit nevndu tíðni, hvussu neyðsýnt vit í síni tíð hildu tað vera, at onkur búið í Vatnsøyrum, so fólk kundu komið undir tak og fingið heitt drekka o. t., um teim tórvaði tað. — Nú býr fólk har, og nú eru Vatnsøyrar eitt stað, har nógv menniskju leita til um summarið. Hvat kann vera betri fyri eitt andiliga ella kroppsliga troytt menniskja enn at vera nakrar vakrar summars dagar har í tí vakru náttúru, á landi og úti á vatninum. Neyvan nógvastaðni her hjá okkum er vakrari enn har, har er nakað av tí hugnalagsta, føroysk náttúra hevur at bjóða okkum. Eisini fólk úr øðrum londum koma hagar t. d. Onglendingar, og har dāmar teimum at liggja á vatninum og fiska sil. Ivaleyst kunnu Vágar koma at draga nógv ferðafólk til sín, bæði okkara egna og úr øðrum londum, tí vakurt er har allastaðni, og — lat okkum siga tað nú — her hevur „Ferðamannafelagið“ nakað at taka sær av.

Vit vilja í eini aðrari grein siga nakað meir um hetta stað og tess sogu.

„Fuglaveiðan“.

Í seinasta nummari av hesum blaði stóð grein nevnd „Fuglaveiðan“, og má tað verða mær loyvt at koma við nokrum atfinningum viðvíkjandi tí, har varð framført.

Tá ein skrivur eina tilfaka grein, ið er so „tendentios“, sum áður nevnd er, vil eitt svar oftast hava dām av hesum sama, tí sum ein rópar í skógnum fær ein svar. Tó skal eg royna at vera so sakligur sum møguligt, bert má tað verða loyvt mær at siga alt fyri eitt, at tað ið greinskrivarin sigur um flyging, ræning og fleyging, minnir meg á máliskuna: „Tað er, sum tá hin blindi tosar um litirnar“. Aftaná at greinskrivarin hevur lýst, hvussu ógvuliga ring skjóting er, sigur hann: „Men tað eru aðrir vandar — og kanska verri vandar — enn hon fyri fuglin. Vit vilja í hesum sambandi nevna flyging og ræning.“

„Tú skalt ráða yvir fiskunum í havinum og fuglunum undir himlinum,“ citerar greinskrivarin, heldur tó hetta vera ófullfíggað, og skoytur tí hampuliga og verdiga uppi. Tá fram verður farið eftir hesum, er hvorki flygling ella langt minni ræning nakar vandi fyri fuglin, tað vil siga nakar vandi fyri, at fuglurin skal oyðast.

Eitt mugu vit alt fyri eitt sláa fast, og tað er, at tí vit kunnu takka fyri, at fuglaskiparin í Føroyum er so fræg, sum hon er, tað er, at bjørgini hava verið á so fáum hondum. Bygdirnar, ið átt tey hava, hava verið smáar og ikki altíð allir bygdamenninir havt veiðirætt. Tá tað kortini í gamlari tíð sigst um røkur, ið avoyddar eru, um menn, ið drupu ovnógv, má tað siggjast saman við tíðini, tá lítlið var at taka av og hungur ikki var so sjáldsamur gestur, sum hann tibatúr nú hevur verið í mong ár. At nakað av písu forferst undir flygling er sjálvandi, tí vanligu dreppur ein flygingamaður ein lomviga fyri hvørjar triggjar písur, men nú má ein minnast til, at tveir lomvigar eru um písunu.

Tá greinskrivarin tekur til oft tey túsund av písum, ið forfarast undir flygling, hevur hann tikið munin nakað fullan. Nej, hvussu písan sleppur undan kemur ikki so nógv an uppá flygling sum uppá áringin. Í ringum áringum kann tosat um oll tey túsund av deyðum písum, sjálvt um eingin flygling er.

Fyglting fer ikki framman úr undan ári í sama stað; eitt fygl bjørg fær frið í nokur ár, til tað er komið afturfyri seg.

Ræning, sigur greinskrivarin, tó gevur hann skilamonnum! skyld fyri hetta, seinkar fuglin so nógv, at nógv av písu misferst av ringum veðri, og heldur ikki fær lomvigin tíð at læra? písunu, men fer beinaveg til stroks út í havið.

Eg havi ferðast nógv bæði í bjørgum og undir bjørgum, men at lomvigin, aftaná at vera komin á sjógvin, gevur seg til at halda skúla undir bjørgunum, havi eg einki sætt til.

Ræningafuglurin verpur aftur so at siga alt fyri eitt, so munurin millum hin rænda og hin órænda fuglin verður ikki so stórur. Ringt veður er av og á, men so ringt veður seinra partin í august, at tað dreppur nógvur písur, er ivaleyst heldur sjáldsamt. Annars flytur lomvigin í Føroyum ikki í senn. Millum flytingatíð lomviganna í suður Føroyum og norður Føroyum rokna menn gott eina viku. Soleiðis flytur hin rænda lomvigin hjá okkum í suður Føroyum samstundis sum hin órænda í norður Føroyum.

Viðvíkjandi fleygingini sigur greinskrivarin okkum frá, at skilaleysir fleygingamenn kunnu oyða, skelka og spilla fuglin. — Ja, hvat kunnu skilaleysir menn ikki forspilla!

Eftir soleiðis at hava sligið allar gamlar veiðiháttir til jarðar meira og minni, kemur greinskrivarin við einum veiðihátti, ið einki ilt kann sigast um, og tað er snerruveiðan!

Alt kann gerast til agitatið og sjálvandi hesin spurningur eisini.

Veiðihátturin verður lýstur sum hin humanasti framman um fleyging. Lomvigin verður bert fastur við øðrum beininum í eini hestahárslykkju, ger try, fira skrykkj og leggur seg so, eins og grikkarar í forðum við stoiskum ró at biðja eftir deyðanum.

Skúvoyggjin er fyri norðan 180 til 210 m høg. Í ræningini royndi ein bátur í tíðini millum ræningafuglin, ið farin var á sjógvin, við snerru. Hann hevði nakrar flakar, og hvørja ferð kundu vit av eggini telja, hvussu nógvir lomvigar ið vóru fastir. Nei, teir fógu ikki stillir, alt annað, bert tá mær tykti, at teir ikki orkaðu meira, stillaðust teir fyri at byrja aftur, tá móðin var runnin av.

Eisini havi eg havt høvi til at sætt lomvigar fastar í snerru og ikki verið so langt burturfrá staddur, heldur ikki teir vóru so strískir, sum lomvigarnir greinskrivarin sigur frá.

Eru frágreiðingarnar um byggingafuglin líka so skilgóðar

